

**Комунальний заклад вищої освіти
Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
Кафедра «Інструментальне виконавство (за видами)»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергєєнко О.М.

31 серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Диригування ОК 15

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Інструментальне виконавство (за видами)»
Статус дисципліни	Обов'язкова

Київ - 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Диригування» для здобувачів вищої освіти галузі знань **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальності **025 «Музичне мистецтво»**, освітньо-професійної програми «Інструментальне виконавство (за видами)»

Розробники:

Омельченко С.Г. - викладач кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)» КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Плоскіна В.М. – заслужений артист України, диригент, викладач кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)» КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Інструментальне виконавство (за видами)»

протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.

перезатверджено: протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри **Ясько О.А.**

1. Опис навчальної дисципліни для ступеня освіти «Бакалавр»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 12	Рік підготовки: I-й	
Загальна кількість годин – 360	16/16	4/4
	Рік підготовки: II-й	
	16/32	6/6
	Рік підготовки: III-й	
	32/32	10/10
	Рік підготовки: IV -й	
32/32	10/12	
Кількість модулів – 8	Семестри:	
<p>Тижневих годин індивідуальних занять для денної форми навчання: 1 семестрах 2 години на тиждень 2-8 семестрах 1,5 години на тиждень</p> <p>Тижневих годин самостійної роботи студента для денної форми навчання: 1 семестр - 2,5 години на тиждень 2-8 семестри – 1 години на тиждень.</p> <p>Для заочної форми навчання: 1 семестр – 2 години 7-8 семестри – 2,5 годин на тиждень</p>	I, II, III, IV, V, IV, VII, VIII.	I, II, III, IV, V, IV, VII, VIII.
	Індивідуальні:	
	Денне – 208	Заочне – 62
<p>Форма підсумкового контролю: Диф.залік – 1,2,3,5,6,8, Екзамен – 4,7.</p>	Самостійна робота:	
	Денне – 152	Заочне – 298

2. Мета та завдання навчальної дисципліни ОК 15

Мета навчальної дисципліни - формування у студентів цілісного уявлення про методи диригування, поєднання практичних, виконавських навичок з усвідомленням теоретичних знань диригентського мистецтва, формування творчої особистості керівника оркестра народних інструментів. Навчити засвоювати оркестрові партитури, інтерпретації музичних образів і передавати свій задум засобами диригентської виразності, відпрацюванням пластичних, цілеспрямованих диригентських жестів, розвинути міміку; слухові відчуття, обумовлені особливостями мистецтва оркестрового диригування; розвинути асоціації як необхідний компонент для художнього виконання твору, встановлення контакту з оркестром. Підготувати студента до практичної роботи в якості диригента оркестру народних інструментів, керівника оркестрового колективу. У зв'язку з цим, курс диригування передбачає професійне оволодіння диригентською технікою, вивчення оркестрового репертуару, виховання навичок практичної, виконавчої, репетиційної, організаторської роботи, необхідних для концертної та творчої діяльності диригента.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Диригування» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: ЗК2 4 5 6 7 8 11 12 СК 1 2 3 4 5 6 8 9 10 11 12 13 17.

- **ЗК2** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК4** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- **ЗК5** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- **ЗК6** Навички міжособистісної взаємодії.
- **ЗК7** Здатність бути критичним та самокритичним.
- **ЗК 8** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК11** Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- **ЗК 12** Здатність працювати автономно.
- **СК1** Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

- СК2** Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
- СК3** Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
- СК4** Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- **СК5** Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- **СК6** Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- СК8** Здатність здійснювати диригентську діяльність.
- **СК9** Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
- **СК10** Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
- **СК11** Здатність оперувати професійною термінологією.
- **СК12** Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
- СК13** Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
- СК17** Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

Завдання дисципліни:

Дисципліна «Диригування» є невід'ємною частиною професійної підготовки студентів та передбачає розвиток навичок диригування які необхідні для подальшої практичної діяльності майбутнього спеціаліста. Поряд з практичним навчанням з диригування до завдання дисципліни стосується:

1. Надання студентам знань та практичних навичок з диригентської техніки.
2. Виявлення індивідуальні особливості та творчого росту студентів.
3. Надання практичних, теоретичних навичок, прийоми та методи самостійного вивчення партитур для оркестру (ансамблю).
4. Навчити «слухати» партитуру, уявляти її темпове, динамічне звучання, а також усі деталі її фактури.

5. Навчити виконувати на фортепіано оркестрові функції, а також неважкі ансамблеві та оркестрові партитури різних стилів і жанрів.
6. Ознайомити з основними прийомами репетиційного процесу та методами роботи з оркестром.
7. Засвоїти навчальний та концертний репертуар, необхідний для проведення диригентської практики та майбутньої роботи з оркестровим колективом.
8. Розвивати педагогічні та організаторські здібності студентів.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни :

- Середня спеціалізована музична освіта або диплом молодшого спеціаліста
- Обов'язкове попереднє вивчення в обсязі 6 класів ДМШ предметів сольфеджіо, музичної літератури та спеціального інструмента.

4. Очікувані результати навчання

Відповідно до освітньої програми «Інструментальне виконавство (за видами)» вивчення навчальної дисципліни «Диригування» ОК 15 забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.	ПРН 1
Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.	ПРН 2
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	ПРН 5
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.	ПРН 8
Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та	ПРН 10

творчої роботи з ансамблевим колективом.	
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті/диригування/теорії, історії музики.	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Диригування»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.	ПРН 1
Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.	ПРН 2
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.	ПРН 5
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.	ПРН 8
Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.	ПРН 10
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті/диригування/теорії, історії музики.	ПРН 14

4.1 Після опанування навчальної дисципліни «Диригування» студенти повинні:

знати:

- основні принципи та положення техніки диригування та засоби виразності;

- використання диригентського апарату, елементів диригентського жесту, позицій рук та робочого діапазону;
- як вільно володіти руками під час тактування та диригування;
- особливості організації диригентських схем, структуру руху долей в диригентських схемах,
- диригентські прийоми для виразного виконання твору, основні принципи і характер диригентських жестів.
- методи спілкування диригента з оркестром.

вміти:

- вільно володіти прийомами мануальної диригентської техніки;
- відтворювати в диригентських жестах основні компоненти звучання (метр, темп, характер, звуковедення, ритм, динаміка, початок і кінець звучання);
- володіти прийомами закінчення твору (його підготовка і саме закінчення);
- відтворювати штрихи;
- здійснювати показ дихання по фразах;
- використовувати диригентський апарат, елементи диригентського жесту, позиції рук та робочий діапазон;
- володіти основними прийомами і етапами роботи над партитурою, працювати з партитурою для оркестру народних інструментів, читати, аналізувати і виконувати оркестрові партитури;
- диригувати різноманітні твори.

5.Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання

5.1 Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- експрес — опитування;
- стандартизовані тести;
- модульний залік;
- іспит.

5.2 Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (залік/екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Критерії поточного оцінювання знань студентів

5 А (відмінно) = 100-90 балів

4 В-С (добре) = 74-89 балів

3 D-E (задовільно) = 60-73 бали

2 FX (незадовільно) = 35-59 з можливістю повторної прездачі

н/а F (незадовільно) = 0-34 з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на індивідуальних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань.

Правила оцінювання:

Максимальна кількість балів з дисципліни «Диригування» за семестр – 100 балів.

Поточний контроль проводиться кожні 3-4 уроки впродовж кожного семестру й оцінюється від 1 до 5 балів¹. За кожну тему студент може бути оціненим 3-4 рази.

Максимальний бал поточного контролю становить 65 а балів².

За особливу творчу активність нараховуються додаткові бали. За пропуск занять без поважної причини або непідготовлені домашні завдання кількість балів знижується :

Нарахування заохочувальних балів (+)		
1.	Стовідсоткове відвідування занять протягом семестру.	+ 5 балів
2.	Творча активність, направлена на пошук додаткової літератури для більш поглибленого опрацювання теми, що вивчається у певному модулі. Участь в конкурсі й отримання 1, 2, 3 премії або Гран-при.	+5 балів

Штрафні бали (-)		
1.	Відсутність на заняттях без поважних причин.	-5 балів
2.	Здача модульних та самостійних робіт пізніше призначеного терміну.	-5 балів
3.	Не виконання студентом завдань по самопідготовці	-5 балів

¹ Дивитись таблицю «Критерії оцінювання для поточного контролю за п'ятибальною системою»

² Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти посеместрово»

Виступ та виконання концертної програми	Критерії оцінювання
«5»	<p>При виконанні музичних творів, студент впевнено відтворює текст напам'ять. Яскраво інтерпретує музичні твори, дотримуючись темпових та динамічних позначень. Виразно передає художній зміст твору (фразування, динамічний розвиток, характер). Систематично і результативно працює над удосконаленням виконавської техніки. Самостійно знаходить інформацію про композиторів, стиль, епоху, може дати визначення жанру твору, що виконує. Вільно володіє термінологією. Вільно орієнтується в стилістичних особливостях творів різних епох. Старанно виконує всі програмові вимоги. Здатен проаналізувати свою роботу над музичним матеріалом. Систематично готується до занять. Значну увагу приділяє самостійній роботі, проявляє творчу ініціативу при виконанні завдань з дисципліни. Приймає участь у бандурних концертах. Впевнено грає партитуру. Написав анотацію.</p>
«4»	<p>Студент демонструє достатній рівень втілення художніх образів творів, що виконуються. При виконанні музичних творів, відтворює текст напам'ять, але допускає незначні помилки, дотримуючись авторських вказівок (відповідний темп, динаміка, штрихи, аплікатура). Виразно передає характер твору (фразування, динамічний розвиток, цілісність твору). Самостійно знаходить інформацію про композиторів, стиль, епоху, може дати визначення жанру твору, що виконує. Систематично готується до занять. Здатний самостійно працювати та аналізувати свою роботу. Приймає участь у бандурних концертах. Грає партитуру. Написав анотацію.</p>
«3»	<p>Студент відтворює текст напам'ять, передає характер та художній зміст твору, виконує авторські вказівки (темп, динаміка, аплікатура). Але не завжди демонструє переконливий рівень втілення художніх образів творів, що виконуються. Спостерігаються окремі помилки в розумінні стилістичних особливостей музичних творів. При виконанні допускає незначні помилки, які не заважають загальному сприйняттю твору. Виконує всі програмові вимоги, знає музичну термінологію. Володіє інформацією про композитора, його творчий спадок. Систематично готується до занять. Грає партитуру не дотримуючись темпа, динамічних позначок. Анотація неповна.</p>

«2»	Студент відтворює текст з метро-ритмічними та текстовими помилками, виконує елементарні вказівки автора. Не передає характер твору. Грає у невідповідному темпі. Не дотримується вказаних штрихів та динаміки. Слабо орієнтується в музично-теоретичних визначеннях. Не систематично готується до занять. Відсутність системності, наполегливості, старанності в оволодінні фаховими знаннями, уміннями, навичками, наявність суттєвих недоліків у професійній підготовці. Непереконлива гра партитури. Відсутня анотація.
«1»	Студент не володіє матеріалом. Відтворює текст з метро-ритмічними та текстовими помилками, виконує елементарні вказівки автора. Не передає характер твору. Грає у невідповідному темпі. Не дотримується вказаних штрихів та динаміки. Слабо орієнтується в музично-теоретичних визначеннях. Не систематично готується до занять. Відсутність системності, наполегливості, старанності в оволодінні фаховими знаннями, уміннями, навичками, наявність суттєвих недоліків у професійній підготовці.
«0»	Недбале ставлення до занять, постійне невиконання завдань, які передбачені навчальною програмою. Студент по нотах відтворює текст без відповідних штрихів та динаміки, не звертає уваги на аплікатуру, допускає метро-ритмічні помилки. Музичною термінологією володіє частково. Систематично не готується до занять, програмові вимоги не виконує.

Підсумковий модульний (семестровий) контроль знань студентів.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за період навчання. Підсумковий модульний (семестровий) контроль знань студентів виступу студентів у вигляді показу програми по диригуванню.

Семестрова оцінка виставляється за умови виконання студентом усіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни та визначається як сума балів, отриманих при здійсненні поточного і підсумкового контролю.

Студент, який набрав кількість балів, що прирівнюється до оцінки «високий рівень» (відмінно) та активно брав участь в концертах або став переможцем конкурсу, вивчив програму в обсязі семестру може бути звільнений від складання диференційованого заліку.

Підсумковий модульний контроль оцінюється від 1-35 балів³:

³ Дивитись таблиці «Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти посеместрово».

Від 1-35 балів	
27-35 б.	- Виконання програми без помилок, - Яскрава інтерпретація - Виразна передача художнього змісту
18-26 б.	- Непереконливий рівень втілення художніх образів. Незначні помилки.
9-17 б.	- Не відповідність темпу, штрихів. Велика кількість текстових помилок.
1-8 б.	- Не вивчений текст.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти посеместрово
I РІК НАВЧАННЯ
1 семестрі**

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Разом	
Модуль 1															
Т1			Т2			Т3			Т4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів													Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.		

2 семестр

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Разом	
Модуль 2															
Т1			Т2			Т3			Т4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів													Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.		

**II РІК НАВЧАННЯ
3 семестр**

Поточний контроль													Підсумковий контроль	Разом	
Модуль 3															
Т1			Т2			Т3			Т4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів													Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.		

4 семестр

Поточний контроль												Підсумковий контроль	Разом		
Модуль 4															
T1			T2			T3			T4				Екзамен		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.		
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів															

III РІК НАВЧАННЯ

5 семестр

Поточний контроль												Підсумковий контроль	Разом		
Модуль 5															
T1			T2			T3			T4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.		
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів															

6 семестр

Поточний контроль												Підсумковий контроль	Разом		
Модуль 6															
T1			T2			T3			T4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.		
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів															

IV РІК НАВЧАННЯ

7 семестр

Поточний контроль												Підсумковий контроль	Разом		
Модуль 7															
Т1			Т2			Т3			Т4				Екзамен		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів												Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.			

Екзамен у 8 семестрі

Поточний контроль												Підсумковий контроль	Разом		
Модуль 8															
Т1			Т2			Т3			Т4				Залік		100 б
Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 15 балів			Максимальна кількість 20 балів				Максимальна кількість 35 б		
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5			
Контроль самостійної роботи проводиться кожні 3 уроки й оцінюється від 1 до 5 балів. Максимальний бал поточного контролю 65 балів												Підсумковий контроль проводиться наприкінці 1 семестру й оцінюється від 1 до 35 балів.			

Види робіт	Бали рейтингу			
Студент показав високий рівень знань і вмінь, виявив глибоке розуміння художнього змісту виконаних творів. В межах вивченого матеріалу, володіє технікою диригування. Виразно, інтонаційно точно проспівав хорові партії. Зробив повний детальний аналіз твору з репертуару, опрацьованого в процесі занять, відмінно виконав завдання самостійної роботи, в повному обсязі відповів на теоретичні питання.	100-90 балів	Ви со ки й	Зарахов ано	A
Студент повною мірою володіє вміннями і навичками, визначеними програмою, виявляє достатній рівень вмінь і знань в розумінні художнього змісту твору. У виконанні партій допускає окремі інтонаційні та вокальні погрешності.	82-89 балів	до ста тні й		B

Студент показав достатній рівень знань і вмінь навчального модуля. Виявляє достатне диригентською Допускає неточності у співі партій. Розділи аналізу твору для ансамбля розкриті поверхово.	74-81 балів	до ста тні й		C
Студент показав задовільний рівень знань і вмінь в обсязі навчального диригуванні відчувається навичок. Окремі неточності у виконанні хорової партитури Свідчать про недостатню модуля. В хорових творів брак технічних самостійну роботу. Ряд помилок у виконаному аналізі твору для ансамблю.	64-73 балів	се ре дні й		D
Студент показав задовільний рівень знань і вмінь в обсязі навчального модулю. Недосконало володіє технікою диригування. Неточно інтонує партії. Аналіз хорового твору виконаний поверхово. У відповіді на теоретичні питання допускає численні помилки.	60-63 балів	се ре дні й	Зараховано	E
Студент показав незадовільний рівень знань і вмінь в обсязі навчального модуля. Твори диригує з численними помилками. Виявляє відсутність навичок гри партитури, невміння інтонування партій. Відсутній аналіз хорових творів. У відповіді на поставлені членами допускає грубі помилки. запитання, комісії.	35-59 незадовільно з можливістю повторної перездачі	по ча тк ов ий	Не зараховано	FX
Не володіє знаннями навіть на елементарному рівні.	0-34 незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Н/ А	Не зараховано	F

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Тема 1. - Історичні відомості про виникнення диригування. Диригент, його роль в управлінні колективом. Диригентський апарат. Елементи диригентського жесту. - Метр. Розмір. Види розмірів. Тривалості нот. Тактування. Диригування. Вправи на основні схеми тактування «4», «3», «2»; для усунення скутості рук.
Тема 2. - Ауфтакт, його роль в процесі диригування. Вправи для розвитку диригентського апарату та постави. Вивчити по клавiру твір у схемі на «4».
Тема 3. - Функції рук диригента (типи рухів). Загальні відомості про роздільні функції рук. Показ вступу, різні види замаху. Види ауфтактів. Робочий діапазон. Основні позиції рук.
Тема 4 Вивчення по клавiру 2-а твори у схемі на «3»; «2».

МОДУЛЬ 2.

Тема 1. Партитура, як вид запису музичного твору. Показ зняття звучання в кінці твору.
Тема 2 Складні розміри «4»; «6». Засоби показу складних розмірів в жесті диригента. Диригувати твір на 6 дольний розмір.

Тема 3. Темпи, ознайомлення з основними видами темпів. Складні розміри «9»; «12». Засоби показу складних розмірів в жесті диригента. Особливості виконання складних розмірів у помірному та швидкому темпах.

Тема 4. Вивчення по клавiру 2-а твори, один з яких на «9» або «12». Сольфеджування мелодій програмних творів.

МОДУЛЬ 3.

Тема 1. Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів. Сучасні ансамблі народних інструментів. Сольфеджування мелодій програмних творів. Відтворення ритму в диригентських схемах. Акцент, синкопа.

Тема 2. Крещендо, дімінуендо. Принципи показу в жесті. Вправи. Особливості виконання схем складних розмірів з частковим дробленням. Вивчити один твір. (твори на «4» або «6»)

Тема 3. Уповільнення темпу. Засоби організації уповільнення темпу у диригентському жесті. Вправи: для розвитку лівої руки.

Теми 4. Особливості виконання схем складних розмірів у повільному темпі. Вивчити два твори. («6», «9»)

МОДУЛЬ 4.

Тема 1. Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні. Вправи. Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента

Тема 2. Крещендо, дімінуендо. Вправи: На координацію рухів; для поступової зміни динаміки. Теоретичний аналіз програмного твору. Диригувати твір по клавiру.

Тема 3. Взаємозв'язок з предметом «Оркестровий клас та диригентська практика». Методи аналізу та засоби читання партитур. Сучасні оркестри та їх диригенти. Типи та види оркестрів. Посадка виконавців. Склад оркестру.

Теми 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори складних розмірів Вправи на дроблення. Сольфеджування мелодій програмних творів.

МОДУЛЬ 5.

Тема 1. Функції оркестрової фактури. Вправи: розвиток самостійності рук, незалежність рук.

Тема 2. Раптова зміна динаміки. Засоби їх організації в жесті диригента. Вправи: на координацію рухів; для раптової зміни динаміки. Теоретичний аналіз музичних творів. Сольфеджування мелодій програмних творів. Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.

Тема 3. Схеми тактування мішаних розмірів на «5». Особливості організації «5»-дольної схеми у швидкому та помірному темпах. Вправи: диригування мішаних розмірів. Схеми тактування на «5».

Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «5». Теоретичний та диригентський аналіз програмних творів.

МОДУЛЬ 6.

Тема 1. Спілкування диригента з оркестром. Підготовка до практичних занять з оркестром народних інструментів. Підготовка оркестрових партій.

Тема 2. Диригування мішаних розмірів. Схеми тактування на «7». Удосконалення практичних знань та навичок.

Тема 3. Теоретичний та диригентський аналіз музичних творів. Правила виконання оркестрової партитури на фортепіано. Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.

Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «7».

МОДУЛЬ 7.

Тема 1. Схеми тактування на «Раз». Вправи на розвиток мануальної техніки: схеми тактування на «раз»; координацію рухів диригента. Диригентська етика. Читання окремих епізодів партитури.

Гармонічний аналіз твору. Теоретичний та диригентський аналіз партитури, що вивчається за програмою. Вивчити один твір.
Тема 2. Складання плану проведення репетицій. Робота диригента над партитурою. Підготовка до роботи з оркестром. Практика спілкування студента-диригента з курсовим оркестром.
Тема 3. Складання плану роботи з оркестровим колективом.
Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «раз». Теоретичний та диригентський аналіз програмного твору.

МОДУЛЬ 8.

Тема 1. Роль диригента у роботі з солістом. Порядок складання плану репетицій над твором, який вивчається з оркестром. Диригентський аналіз партитури, Робота диригента над партитурою. Вивчити музичний твір.
Тема 2. Принципи диригування каденцій. Аналіз партитури твору, що вивчається. Складання плану репетиції інструментованого студентом твору.
Тема 3. Принципи диригування речитативу. Включити в програму твір, що має речитатив або каденцію. Вивчити 2 твори
Тема 4. Вивчити 2 твори. Проаналізувати будову творів, виявити диригентської та виконавські труднощі.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета та завдання курсу

Навчити студента теоретичним, практичним навичкам, аналізу закономірності оркестрової фактури та всім тим вмінням, які необхідні майбутньому керівнику оркестру, ансамблю народних інструментів.

- Виховання любові до народної музики.
- Розвиток музичних і культурних якостей студентів.
- Надання студентам знань та практичних навичок з диригентської техніки.
- Виявлення індивідуальні особливості та творчого росту студентів.
- Надати теоретичні, практичні навички, прийоми та методи самостійного вивчення партитур для оркестру (ансамблю) народних інструментів.
- Навчити «слухати» партитуру, уявляти її темпове, динамічне звучання, а також усі деталі її фактури.
- Навчити виконувати на фортепіано оркестрові функції, а також неважкі ансамблеві та оркестрові партитури різних стилів і жанрів.
- Ознайомити з основними прийомами репетиційного процесу та методами роботи з оркестром (ансамблем) народних інструментів.
- Засвоїти навчальний та концертний репертуар, необхідний для проведення диригентської практики та майбутньої роботи з оркестровим колективом.
- Розвивати педагогічні та організаторські здібності студентів.
- Підготувати студентів до самостійної роботи в якості керівника оркестру (ансамблю) народних інструментів.

Особливості професії диригента.

Диригент (diriger) – спрямовувати, керувати. Це людина, яка керує колективом. Він проводить підготовчу роботу з виконавським колективом на репетиції, очолює його під час концерту, визначає темп, вказує на динамічні відтінки, показує вступ інструментам, надає твору, що виконується, художнього тлумачення. Таким чином він є керівником

всієї комунікативної ланки, яка пов'язує виконання твору із слухачем. Диригування потребує вольових якостей, високої музичної обдарованості, тонкого слуху, почуття форми, ритму, музичної пам'яті. Професія диригента є найскладнішою та найвідповідальнішою. Диригент працює в особливих умовах. Його «інструмент» - це колектив виконавців. Основна відповідальність за виконання музичного твору полягає на одну людину – диригента. Він вирішує завдання, що виникають перед усіма виконавцями, а також управляє колективом виконавців.

Метр. Розмір. Види розмірів. Тривалості нот.

Метр - порядок чередування опорних та неопорних, рівних за тривалістю долей, система організації музичного ритму. Вираження того чи іншого метру в певних ритмічних одиницях, називається тактовим **розміром**. За принципом об'єднання долей у такті розрізняються три види розмірів. **Прості розміри** - ті, які мають одну сильну : $2/16$; $2/8$; $2/4$; $2/2$ чи $3/16$; $3/8$; $3/4$; $3/2$. **До складних** відносяться метри, які мають крім сильної долі, відносно сильні. Вони складаються з двох або більше однорідних метричних груп: $4/16$; $4/8$; $4/4$; $4/2$; $6/8$; $6/4$; $9/16$; $9/8$; $9/4$; $12/16$; $12/8$; $12/4$. **Мішані розміри** - складаються з двох або більше неоднорідних простих метричних груп: $5/4$; $7/4$; $11/4$.

Функції рук. Показ вступу, різні види замаху.

Права рука – тактуюча, відбиває долю, вона зобов'язана постійно давати інформацію оркестрантам про долю такту в даний момент, організує весь диригентський процес, відмічає розмір твору, веде сітку тактування, визначає темп, керує інструментальним супроводом. **Ліва рука** – показує нюанси, діє більш вільно поза тактуванням, часом допомагає правій, але більш зайнята показом динамічних відтінків, показ вступів інструментам, варіативність положень кисті та пальців лівої руки здатна передавати образні відтінки різнохарактерних звукових комбінацій.

Для показу початку твору, епізоду, будь-якого моменту динамічного або ритмічного характеру, який повинен бути підкреслений при виконанні, диригент використовує певний підготовчий або попереджуючий жест – ауфтакт. Кожен жест, за допомогою якого диригент попереджає оркестр у тому чи іншому моменті, який повинен бути виконаний, є вираженням особливостей притаманних даному моменту. Тому ауфтакт повинен бути ясным, чітким та певним, щоб він був зрозумілим для виконавців у повному співвідношенні із задумом диригента. Ауфтаки бувають різними за значенням і за характером. Так, наприклад, тривалість і динаміка ауфтакту залежать від характеру музичного твору.

У випадках вступу на одну з долів такту ауфтакт береться на долю, яка була перед тією, з якої починається виклад, таким чином тривалість її дорівнює цілій долі такту. Складнішим є показ вступу на частину долі такту. В залежності від характеру твору необхідно зробити товчкоподібний рух руки до наступної долі, на яку припадає показ частини долі.

Диригентський апарат. Елементи диригентського жесту. Ауфтакт, його роль в процесі диригування. Види ауфтактів. Робочий діапазон.

Основні позиції рук.

Диригентська техніка – це сукупність візуальних засобів та прийомів, за допомогою яких диригент впливає на виконавців. Опанування диригентською технікою – це фактично досконале володіння диригентським апаратом, який включає основні частини людського тіла. Отже диригування – це своєрідний переклад звукового образу на зоровий. **Руки** – основна та найбільш важлива частина диригентського апарату. **Корпус** – положення корпусу впливає на дихання диригента. **Міміка** – виконавцям необхідно бачити обличчя керівника. **Ноги** – при диригуванні забезпечують тверду опору для всього корпусу.

Два види ауфтактів: підготовчий ауфтакт – у випадках вступу на одну з долей такту, ауфтакт береться на долю, що попередня, та з якої починається викладення, таким чином тривалість її дорівнює цілій долі такту. Не підготовчий ауфтакт – вступ на частину різних долей такту виконуються за допомогою тільки одного жесту, який спрямований у напрямку тієї долі з частини якої починається виконання. До елементів диригентського жесту відносяться: ауфтакт, стремління, крапка, відображення. Для показу початку твору, епізоду, для показу любого моменту динамічного або ритмічного характеру, який повинен бути підкреслений при виконанні, диригент використовує певний підготовчий або попереджувачий жест – ауфтакт. Кожен жест, за допомогою якого диригент попереджує оркестр у тому чи іншому моменті, який повинен бути виконаний, є вираженням особливостей притаманних даному моменту. Тому ауфтакт повинен бути ясним, чітким та певним, щоб він був зрозумілим для виконавців у повному співвідношенні з задумом диригента. Амплітуда диригентського жесту залежить від динаміки, темпу, характеру музики, показу вступів різним інструментам. Диригенту слід виховувати в собі почуття міри відносно амплітуди жесту, намагатися уникати занадто великих, розмашистих рухів. Жест повинен бути максимально виразним і економним. Середня – робоча позиція рук, висока позиція рук, низька позиція рук.

Показ зняття звучання в кінці твору.

Якість зняття звучання визначається одночасним припиненням звучання за повним погодженням виконавців в динаміці й штрихах при знятті. Все це залежить від диригента, від прийому, яким він демонструє показ припинення звучання. Жест повинен бути чітким, точним за часом, певним по динаміці, максимально відповідати характеру закінчення музики.

У диригуванні використовуються три види зняття: **за схемою**. Жест зняття має напрям малюнку метричної схеми (до напрямку долі, на котрій припиняється звучання); **від себе**. Жест, який знімає звучання на останній долі, має вигляд більш чи менш округлої форми (в залежності від темпу, характеру, динаміки твору); **до себе**. В практиці часто зустрічається те, що остання доля заповнена звучанням (восьмі, шістнадцяті), використовується рух жесту від себе.

Динаміка, основні види динамічних відтінків.

Нюанс - (франц. nuance відтінок). Засіб при застосуванні нюансів визначається музичною формою, фразуванням виконавчого твору, а також індивідуальними особливостями виконавського стилю артиста. **Динаміка** - (греч. сила) - ґрунтується на використанні різної сили звучання, їх раптової чи поступової зміни, виділенні окремих

звуків. В диригуванні динаміка – найважливіший засіб виразного виконання в розкритті емоційного змісту твору.

Темпи, ознайомлення з основними видами темпів.

Темп (з італійського tempo - час) – швидкість, з якою виконується музичний твір. Точний темп визначають за допомогою метронома. Темпи поділяються на повільні, помірні, швидкі.

Раптова зміна динаміки. Засоби їх організації в жесті диригента.

Subito forte – (*sf*) - різко, раптово голосно; *Subito piano*-(*sp*)- різко, раптово тихо.

Показ *subito piano*. Перехід від *forte* до *subito piano* відбувається шляхом раптового зменшення об'єму жесту. Рух повинен бути досить активним та стрімким, енергійним, підкреслюючи ледь помітну зупинку руки, наступним жестом відтворюємо рух руки відповідно піано. **Показ *subito forte*.** Для показу *subito forte* застосовується раптовий, стрімкий рух, який підкреслює енергійним поштовхом відмічену долю.

Уповільнення темпу. Засоби організації уповільнення темпу у диригентському жесті.

При уповільненні темпу, рух рук уповільнюється. При уповільненні темпу – поступового розширення амплітуди руху.

Відтворення ритму в диригентських схемах.

Метр, види метрів. Розмір, види розмірів. Відтворення метричних схем. Диригування акценту, синкоп.

Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів.

Ансамбль - (франц. Ensemble - разом) - сумісне виконання музичного твору декількома учасниками. За кількісним складом до ансамблю входить від двох до десяти, одинадцяти чоловік. Ансамбль - це зменшений склад групи оркестру чи хору. Ансамблі бувають мішані та однорідні.

Мішані ансамблі - входить склад різних груп інструментів.

Однорідні ансамблі – складаються з однієї групи інструментів.

Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні.

Штрих – (нім. strich) – прийом зволікання звуку. Штрих надає звучанню різного характеру та забарвлення. Вибір штрихів визначається змістом твору що виконується, художнім замислом, пов'язаним з фразуванням.

Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів. Сучасні ансамблі народних інструментів. Партитура, як вид запису музичного твору.

Ансамбль - (франц. Ensemble - разом) - сумісне виконання музичного твору декількома учасниками. За кількісним складом до ансамблю входить від двох до десяти, одинадцяти чоловік. Ансамбль - це зменшений склад групи оркестру чи хору. Ансамблі бувають мішані та однорідні. Однорідні ансамблі складаються з однієї групи інструментів. Мішані ансамблі складаються з різних груп інструментів.

Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента.

Фермата – знак, який збільшує на непевний період звучання ноти, акорду або паузи.

Щоб поставити фермату, треба врахувати не тільки місце в творі, але й характер даного епізоду, темпу, стилю твору.

Всі фермати можна поділити на дві групи: фермата, яка не пов'язана з подальшим виконанням твору та завершує музичну думку. Така фермата в диригуванні зветься **знімаюча**; фермата, яка пов'язана з подальшим вкладенням і лише припиняє музичну думку. Така фермата називається **перевідна**.

Вправи на різні види фермат зручно виконувати за чотирьохдольною схемою. Відпрацювавши вправи за чотирьохдольною схемою, можна використовувати і інші вже вивчені схеми.

Крещендо, дімінуендо.

Crescendo - поступове збільшення звуку, **Diminuendo** - поступове послаблення звуку. Запис в нотному тексті. Досягнення рівномірності, поступовості у цих переходах від більшої сили звучання до меншої та навпаки.

Акцент. Синкопа.

Акцент – (від латинського *accentus* - наголос) - виділення, підкреслення.

Акценти, в залежності від характеру музики, бувають різними за колоритом – м'які, помірні, різкі. Тому кожен акцент слід показувати належним жестом.

Синкопа. – зміщення опорного звуку з сильної долі такту на слабку. Відображаючи синкопу в диригентському жесті, слід пам'ятати, що рух руки повинен бути енергійним, мати різке, швидке відображення, характер жесту – пружний.

Правильність виконання синкопи залежить від розуміння її важливості у ритмічному та динамічному значення.

Сучасні оркестри народних інструментів та їх диригенти.

Про народно-інструментальне мистецтво ми дізнаємось з археологічних розкопок, літописів, народних пісень - історичних, побутових.

За основу оркестра українських народних інструментів взято ансамбль "Троїсті музики". Діяльність Першої Київська капела кобзарів. Організація капел у Миргороді, Конотопі, Умані, Одесі. Об'єднання Київської та Полтавської капел і створення перший професійного колективу - Державної зразкової капели бандуристів. Створення професійного оркестра українських народних інструментів при Українському радіо і телебаченні, Музично-хорове товариство України створило оркестр народних інструментів, керівник - Яків Орлов. **Оркестри бувають:** однорідні, мішані (з різних груп інструментів).

Склад оркестру українських народних інструментів. духові: сопілка, зозулі, свиріль, сурми, козацькі труби, баян, коза-дуда; **струнні:** кобзи, цимбали, бандури, скрипки, альт, віолончелі, контрабас, ліра; **ударні:** литаври, великий барабан, малий барабан, бубон, бугай, рубель і качалка.

Теоретичний аналіз партитури:

- а) відомості про композитора, стиль його музики та епохи, в якій він жив, видатні твори, біографічні дані;
- б) тональність твору;
- в) фактура ;
- г) штрихи ;
- д) аплікатура;
- є) темп, ритм.

Диригентський аналіз твору :

- а) застосування різних видів афтактів ;
- б) показ вступів інструментам;
- в) амплітуда диригентського жесту;
- г) аналіз диригентських труднощів (складання плану роботи на твором);
- д) музичний аналіз твору;
- є) аналіз виконавських труднощів.

Методи аналізу та засоби читання партитур

Основною метою диригента – донести основний зміст твору до слухачів. Для цього необхідно усвідомити основну думку твору, а потім знайти засоби для найбільш переконливого його вираження. У виконавському процесі однаково важливі роль почуттів (емоційного змісту) та думки (використання диригентських засобів).

Початкове знайомство з твором – важливий етап у роботі над партитурою. Воно дає певне уявлення про жанр твору, про історію його створення, стиль, зміст, формує відношення диригента до твору, дає можливість скласти план роботи над твором.

Безпосереднє ознайомлення з партитурою починається з програвання її на фортепіано. Це дає загальне уявлення про музичний розвиток, основні художні образи, структуру, драматургію, виникають думки про інтерпретацію твору, відмічаються окремі риси виконавського плану.

Функції оркестрової фактури.

При всій різноманітності оркестрової фактури, її майже завжди можна розділити на такі складові частини, які прийнято називати **оркестровими функціями**: Мелодія – головний засіб художньої виразності у створенні певного музичного образу. Гармонія – акордова – коли середні гармонічні голоси мають один ритм з басовим голосом, а іноді з мелодією; акомпануюча – у танцювальних жанрах, типу бас-акорд; фігураційна – різноманітним рухом по розкладених акордових звуках або ритмічних послідовностях; мішана – збільшенням або зменшенням кількості голосів, частковим перетворенням окремих гармонічних голосів у короткі мелодичні підголоски, сплетінням чи нашаруванням підголосків та інші варіанти. гармонічна педаль – нерухома, органний пункт; гармонічна фігурація – рухлива, фігураційна, пульсуюча, епізодична. Контрапункт – одночасне звучання двох або більше самостійних мелодичних ліній у різних голосах.. Бас – нижній голос гармонії і становить її фундамент.

Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.

Знайомство з партитурою. Теоретичний аналіз партитури. Взаємодія всіх засобів виразності. Будова твору. Аналіз мелодичної лінії. Аналіз по горизонталі та по вертикалі музичного твору. Гармонічний аналіз твору. Динаміка, ритм, агогіка, фактура, аплікатура. Робота диригента над змістом, характером художнього образу.

Основні відомості про партитуру для оркестру народних інструментів. Види партитур. Типи запису партитурної стрічки.

Інструментований твір для оркестру записується у партитуру, де зведені партії всіх інструментів (голосів) даного оркестрового складу. Партії однорідних інструментів складають окремі групи, в яких вони розташовані за висотою звучання (від високих до низьких).

Партитури можуть бути повні і скорочені. В повних партитурах виписують партії всіх інструментів. У скорочених партитурах тільки партії тих інструментів, у яких є виклад музичного матеріалу (партії тих інструментів, у яких багато тактових пауз не виписують). Але у скорочених партитурах на першій сторінці виписують партії всіх інструментів.

Кожна група об'єднується спільною аколадою, а тактові риси проставляються по групах. На першій сторінці партитури перед аколадами позначається повна назва оркестрових груп та окремо кожного інструмента. На наступних сторінках назви інструментів не вказують.

Спілкування диригента з оркестром. Підготовка до практичних занять з оркестром народних інструментів.

Робота над музичним твором складається з кількох етапів:

Ознайомлення колектива з твором. Керівник, або кілька учасників під керівництвом керівника, готують розповідь про композитора, епоху, стиль, жанр, музичну форму твору, його особливості. Програють твір з початку до кінця, або прослуховують його в запису. Робота по цифрам, або по фразах над аплікатурою. Аплікатуру виставляють в складних технічних пасажах, або в кантиленних, щоб не переривалась фраза. Робота над штрихами. Штрихи бувають однорідні або комбіновані. Робота над фразуванням: кожна група інструментів повинна одночасно робити цензури після кожної фрази. Робота над динамікою. Визначення кульмінації кожної фрази, речення, періоду, частини, всього твору, тобто керівник складає динамічний план твору і працює над ним. Робота над темпом, який вказаний композитором. Робота над агогікою – прискореннями та уповільненнями.

Засоби музичної виразності, їх роль в створенні музичного образу.

Динаміка. Темп. Штрихи. Нюанси. Ритм.

Розвиток волі у диригента. Накопичення навчального та концертного репертуару для майбутньої роботи з оркестровим колективом.

В репертуарі повинні бути твори – різного характеру: швидкі і повільні, веселі і сумні, технічні і кантиленні, різних жанрів, обробки народної музики, пісень, танців; твори сучасних українських та композиторів інших країн. Репертуар – основа

естетичного виховання. Різноманітність репертуару. Сучасність репертуару. Репертуар до визначних дат. Дитячий репертуар.

Спілкування студента-диригента з курсовим оркестром. Складання перспективного плану.

Загальна репетиція має кілька основних типів: коректурна. Робоча репетиція. Прогонна репетиція. Генеральна репетиція.

Робота диригента над партитурою. Підготовка до роботи з оркестром.

Диригентський аналіз твору: види афтактів; показ вступів; амплітуда диригентського руху; відчуття в диригуванні; відпрацювання диригентських труднощів – ансамблем, динамікою, штрихами, темпом; музичний аналіз твору; диригентські та виконавські труднощі. Самостійне вивчення партитури. Робота диригента над партитурою. План роботи з колективом. Значення динамічних знаків. Штрихове виконання. Значення ладотональних співвідношень.

Анотації на твори, які вивчатимуться протягом семестру.

Загальні відомості про автора музики. Музично-теоретичний розбір: Форма твору, тональний план, гармонічний аналіз, склад викладу темп, агогика, нюанси. Аналіз виконавських труднощів Шляхи подолання труднощів. Ансамбль метро-ритмічний (аналіз ритмічних труднощів). Шляхи досягнення ансамблю при роботі над партитурою. Музично-художній план виконання твору диригентські завдання Репетиційний процес: методи роботи з оркестром над партитурою. Виконавський процес: диригування, управління звучанням, мета виконання твору.

Розробити план репетиції оркестру народних інструментів над музичним твором.

Складання перспективного плану роботи з оркестром, який включає в себе:

Технічні, художні і виховні завдання; кількість репетицій, з урахуванням технічних і художньо-виконавських можливостей оркестру; послідовність вивчення складових частин твору. Після кожної репетиції підсумовується виконана робота, виконавцям надається завдання для самостійної роботи. Після аналізу репетиції складається план наступної репетиції.

При роботі над партитурою необхідно пам'ятати, що всі позначення та вказівка композитора мають першочергове значення і необхідно вірно розшифровувати кожний нотний запис, розуміти її призначення і знайти форму вираження в диригентському жесті.

Роль диригента у роботі з солістом.

У роботі диригента над акомпанементом слід знати та вміти вникнути у партію виконання солістом твору; мати здібності відчувати соліста; мати почуття ансамблю. Диригент повинен чітко уявляти в які моменти провідна музична думка належить солісту, а в які переходить до оркестру. Необхідно уявляти які сильні чи слабкі сторони соліста треба підкреслити, а які приховати. Тільки у співтворчості з солістом диригент може створити художній образ виконуючого твору.

Структура діяльності керівника оркестрового колективу.

Керівник оркестрового колективу повинен знати: історичні відомості створення оркестрового колективу, склад оркестру, організація, формування, посадка колективу, форми і методи роботи з оркестровим колективом, види і методи проведення оркестрових репетицій, підготувати та провести концертний виступ, як підібрати репертуару для оркестру.

Складання конкретного плану роботи з оркестровим колективом.

На основі перспективного плану складаються конкретні плани на кожен репетицію, який включає в себе: завдання репетиції; послідовність роботи з оркестром. Слід пам'ятати, що вивчаючи партитуру необхідно не тільки вивчати текст, а також вона повинна бути почута внутрішнім слухом, повинна організовуватись у свідомості диригента у живих образах.

При роботі з оркестром обов'язково необхідні знання з всього спеціального циклу: музичної літератури; теорії музики і гармонії; сольфеджіо; при роботі над партитурою необхідно пам'ятати, що всі позначення та вказівка композитора мають першочергове значення і необхідно вірно розшифровувати кожний нотний запис, розуміти її призначення і знайти форму вираження в диригентському жесті.

Роль диригента в концертному виступі. Робота диригента з оркестром.

Перед кожним виступом колектива ведеться велика підготовча робота. Це не тільки індивідуальні, а й групові заняття, та репетиції. Велике значення має зовнішній вигляд: костюми, вміння триматись на сцені (не розмовляти, не вертїтись, не махати своїм родичам або знайомим). Керівник перевіряє акустичні можливості сцени. Разом з режисером вихід, ухід, уклін колектива. Вирішують питання відповідальності за нотами, стільцями, диригентською підставкою, костюмами та інше. Проведення генеральної репетиції з урахуванням всіх засад. Проведення концерта. Основні задачі керівника - встановлення емоційної та нервової рівноваги серед усіх учасників колективу. Аналіз концертного виступу. Відзначати позитивні досягнення і аналізувати невдачі.

Принципи диригування речитативу.

Речитатив – (від італійського *recitativo* – декламувати) оснований на виразній, емоційнотативній мелодії, яка не зображує замкненої музичної форми. Існує два види речитативу: **secco** – (сухий) витримані або короткі акорди в супроводі з гармонічною основою вокальної партії; **amoscopagnato** – (акомпанований) відрізняється більш значущим супроводом, який підкреслює виразність лінії вокальної партії.

Скласти план роботи з оркестром над твором.

Складання перспективного та конкретного плану. Гра твору з початку до кінця. Робота над окремими частинами, деталями твору. Виконання твору в цілому.

Робота керівника оркестру у підготовці до концертного виступу.

Систематична робота керівника оркестру. Підготовка програми до концертного виступу. Психологічна підготовка оркестрантів до концертного виступу. Виховна

робота керівника оркестру. Дисципліна в колективі. Концерт - свято для диригента та оркестрантів.

6.2 Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Кількість годин					
	Денна форма			Заочна форма		
	Всього	практичні	самостійні	всього	практичні	самостійні
I рік навчання						
МОДУЛЬ 1.						
Тема 1. - Історичні відомості про виникнення диригування. Диригент, його роль в управлінні колективом. Диригентський апарат. Елементи диригентського жесту. - Метр. Розмір. Види розмірів. Тривалості нот. Тактування. Диригування. Вправи на основні схеми тактування «4», «3», «2»; для усунення скутості рук.	9	4	5	10	1	9
Тема 2. - Ауфтакт, його роль в процесі диригування. Вправи для розвитку диригентського апарату та постави. Вивчти по клавiру твір у схемі на «4».	9	4	5	10	1	9
Тема 3. - Функції рук диригента (типи рухів). Загальні відомості про роздільні функції рук. Показ вступу, різні види замаху. Види ауфтактів. Робочий діапазон. Основні позиції рук.	9	4	5	10	1	9
Тема 4 Вивчення по клавiру 2-а твори у схемі на «3»; «2».	8	4	4	11	1	10
Разом:	35	16	19	41	4	37
МОДУЛЬ 2.						
Тема 1. Партитура, як вид запису музичного твору. Показ зняття звучання в кінці твору.	9	4	5	10	1	9
Тема 2 Складні розміри «4»; «6». Засоби показу складних розмірів в жесті диригента. Диригувати твір на 6 дольний розмір.	9	4	5	10	1	9
Тема 3. Темпи, ознайомлення з основними видами темпів. Складні розміри «9»; «12». Засоби показу складних розмірів в жесті диригента. Особливості виконання складних розмірів у помірному та швидкому темпах.	9	4	5	10	1	9
Тема 4. Вивчення по клавiру 2-а твори, один з яких на «9» або «12». Сольфеджування мелодій програмних творів.	8	4	4	11	1	10
Разом:	35	16	19	41	4	37
II рік навчання						
МОДУЛЬ 3.						
Тема 1. Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів. Сучасні ансамблі	9	4	5	10	1	9

народних інструментів. Сольфеджування мелодій програмних творів. Відтворення ритму в диригентських схемах. Акцент, синкопа.						
Тема 2. Крещендо, дімінуендо. Принципи показу в жесті. Вправи. Особливості виконання схем складних розмірів з частковим дробленням. Вивчити один твір. (твори на «4» або «6»)	9	4	5	10	1	9
Тема 3. Уповільнення темпу. Засоби організації уповільнення темпу у диригентському жесті. Вправи: для розвитку лівої руки.	9	4	5	11	2	9
Теми 4. Особливості виконання схем складних розмірів у повільному темпі. Вивчити два твори. («6», «9»)	8	4	4	12	2	10
Для підсумкового (модульного) контролю:						
Разом:	35	16	19	43	6	37
МОДУЛЬ 4.						
Тема 1. Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні. Вправи. Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента	13	8	5	10	1	9
Тема 2. Крещендо, дімінуендо. Вправи: На координацію рухів; для поступової зміни динаміки. Теоретичний аналіз програмного твору. Диригувати твір по клавіру.	13	8	5	10	1	9
Тема 3. Взаємозв'язок з предметом «Оркестровий клас та диригентська практика». Методи аналізу та засоби читання партитур. Сучасні оркестри та їх диригенти. Типи та види оркестрів. Посадка виконавців. Склад оркестру.	13	8	5	11	2	9
Теми 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори складних розмірів Вправи на дроблення. Сольфеджування мелодій програмних творів.	12	8	4	12	2	10
Разом:	51	32	19	43	6	37
III рік навчання						
МОДУЛЬ 5.						
Тема 1. Функції оркестрової фактури. Вправи: розвиток самостійності рук, незалежність рук.	13	8	5	11	2	9
Тема 2. Раптова зміна динаміки. Засоби їх організації в жесті диригента. Вправи: на координацію рухів; для раптової зміни динаміки. Теоретичний аналіз музичних творів. Сольфеджування мелодій програмних творів. Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.	13	8	5	11	2	9
Тема 3. Схеми тактування мішаних розмірів на «5». Особливості організації «5»-дольної схеми у швидкому та помірному темпах. Вправи: диригування мішаних розмірів. Схеми тактування на «5».	13	8	5	12	3	9
Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «5». Теоретичний та диригентський аналіз програмних творів.	12	8	4	13	3	10
Разом:	51	32	19	47	10	37
МОДУЛЬ 6.						

Тема 1. Спілкування диригента з оркестром. Підготовка до практичних занять з оркестром народних інструментів. Підготовка оркестрових партій.	13	8	5	11	2	9
Тема 2. Диригування мішаних розмірів. Схеми тактування на «7». Удосконалення практичних знань та навичок.	13	8	5	11	2	9
Тема 3. Теоретичний та диригентський аналіз музичних творів. Правила виконання оркестрової партитури на фортепіано. Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.	13	8	5	12	3	9
Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «7».	12	8	4	13	3	10
Разом:	51	32	19	47	10	37
IV рік навчання						
МОДУЛЬ 7.						
Тема 1. Схеми тактування на «Раз». Вправи на розвиток мануальної техніки: схеми тактування на «раз»; координацію рухів диригента. Диригентська етика. Читання окремих епізодів партитури. Гармонічний аналіз твору. Теоретичний та диригентський аналіз партитури, що вивчається за програмою. Вивчити один твір.	13	8	5	13	3	10
Тема 2. Складання плану проведення репетицій. Робота диригента над партитурою. Підготовка до роботи з оркестром. Практика спілкування студента-диригента з курсовим оркестром.	13	8	5	13	3	10
Тема 3. Складання плану роботи з оркестровим колективом.	13	8	5	11	2	9
Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «раз». Теоретичний та диригентський аналіз програмного твору.	12	8	4	11	2	9
Разом:	51	32	19	48	10	38
МОДУЛЬ 8.						
Тема 1. Роль диригента у роботі з солістом. Порядок складання плану репетицій над твором, який вивчається з оркестром. Диригентський аналіз партитури, Робота диригента над партитурою. Вивчити музичний твір.	13	8	5	13	3	10
Тема 2. Принципи диригування каденцій. Аналіз партитури твору, що вивчається. Складання плану репетиції інструментованого студентом твору.	13	8	5	13	3	10
Тема 3. Принципи диригування речитативу. Включити в програму твір, що має речитатив або каденцію. Вивчити 2 твори	13	8	5	12	3	9
Тема 4. Вивчити 2 твори. Проаналізувати будову творів, виявити диригентські та виконавські труднощі.	12	8	4	12	3	9
Разом:	51	32	19	50	12	38
	денне			заочне		
Загальний обсяг годин:	360	208	152	360	62	298

6.3 Самостійна робота (денна, заочна форми)

Мета і завдання самостійної роботи

- Поглиблення і уточнення знань, здобутих під час аудиторних занять.
- Вироблення практичних навичок.
- Розвиток здібностей, необхідних у подальшій фаховій діяльності.
- Систематизація знань, та розуміння її місця у системі фахових знань.

Вивчення техніки диригування розвивається шляхом усвідомлення студентом знань і практичних навичок, які повинні стати умінням знаходити диригентські жести для передачі виконавських навичок. Тому необхідно забезпечити систематичне самостійне вивчення основних положень теорії диригування, які слід супроводжувати практичними прикладами та вправами до кожного розділу для засвоєння конкретного прийому. Для успішного засвоєння необхідний візуальний показ викладачем прийомів диригування та самостійне відпрацювання студентом заданого матеріалу.

ВПРАВИ:

Вправи для розвитку кисті.

- На звільнення м'язів та суглобів.
- На еластичність рухів.
- Відпрацювання динамічної шкали. Показ *crescendo* і *diminuendo*. Показ *subito piano*. Показ *subito forte*.
- Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні.
- Схеми тактування простих розмірів.
- Особливості виконання складних розмірів.
- Схеми тактування мішаних розмірів.
- Перемінний розмір.
- Схема тактування на «раз».
- Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента.

Вимоги до усної відповіді:

Під час роботи над матеріалами у підготовці до усної відповіді, студенти повинні грамотно підібрати необхідну літературу, пропрацювати її та записати у конспект з дисципліни «Диригування та читання партитур» тези, якими будуть користуватись під час відповіді. Відповіді на задані теми повинні бути повними, з наведеними прикладами.

Усна відповідь передбачає різні рівні засвоєння матеріалу курсу дисципліни «Диригування та читання партитур»:

1. Репродуктивний рівень – вміння передати, відтворити те, що вивчено.

2. Дієвий рівень – вміння застосувати отримані знання щодо рішення типових задач дисципліни.
3. Творчий рівень – вміння застосувати знання щодо інноваційних рішень та вирішення творчих задач.

№ з/п	Назва теми
1	Історичні відомості про диригування. Диригент, його роль в управлінні колективом.
2	Метр. Розмір. Види розмірів. Тривалості нот.
3	Ауфтакт, його роль в процесі диригування. Види ауфтактів. Робочий діапазон. Основні позиції рук. Функції рук диригента (типи рухів).
4	Партитура, як вид запису музичного твору.
	Показ зняття звучання в кінці твору.
	Засоби показу простих розмірів в жесті диригента.
	Темпи, ознайомлення з основними видами темпів.
5	Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів.
6	Сольфеджування мелодій програмних творів. Відтворення ритму в диригентських схемах.
7	Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні.
8	Фермата, види фермат.
9	Теоретичний аналіз програмного твору.
10	Методи аналізу та засоби читання партитур.
11	Сучасні оркестри народних інструментів та їх диригенти.
	Функції оркестрової фактури. Спілкування диригента з оркестром.
12	Гармонічний аналіз твору.
13	Диригентський аналіз партитури.
14	Складання плану проведення репетицій.
15	Диригентська етика.
16	Підбір репертуару, як форма естетичного виховання.
17	Підготовка диригента до репетицій з оркестром.
18	Вдосконалення практичних знань та навичок.
19	Практична робота над вправами, творами

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.	Заочна ф.
	МОДУЛЬ 1.		
1	Тема 1. - Історичні відомості про виникнення диригування. Диригент, його роль в управлінні колективом. Диригентський апарат. Елементи диригентського жесту. - Метр. Розмір. Види розмірів. Тривалості нот. Тактування. Диригування. Вправи на основні схеми тактування «4», «3», «2»; для усунення скутості рук.	5	9
2	Тема 2.	5	9

	- Ауфтакт, його роль в процесі диригування. Вправи для розвитку диригентського апарату та постави. Вивчити по клавiру твір у схемі на «4».		
3	Тема 3. - Функції рук диригента (типи рухів). Загальні відомості про роздільні функції рук. Показ вступу, різні види замаху. Види ауфтактів. Робочий діапазон. Основні позиції рук.	5	9
4	Тема 4 Вивчення по клавiру 2-а твори у схемі на «3»; «2».	4	10
	Всього по I модулю:	19	37
	МОДУЛЬ 2.	Денна ф.	Заочна ф.
5	Тема 1. Партитура, як вид запису музичного твору. Показ зняття звучання в кінці твору.	5	9
6	Тема 2 Складні розміри «4»; «6». Засоби показу складних розмірів в жесті диригента. Диригувати твір на 6 дольний розмір.	5	9
7	Тема 3. Темпи, ознайомлення з основними видами темпів. Складні розміри «9»; «12». Засоби показу складних розмірів в жесті диригента. Особливості виконання складних розмірів у помірному та швидкому темпах.	5	9
8	Тема 4. Вивчення по клавiру 2-а твори, один з яких на «9» або «12». Сольфеджування мелодій програмних творів.	4	10
	Всього по 2 модулю:	19	37
	МОДУЛЬ 3	Денна ф.	Заочна ф.
9	Тема 1. Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів. Сучасні ансамблі народних інструментів. Сольфеджування мелодій програмних творів. Відтворення ритму в диригентських схемах. Акцент, синкопа.	5	9
10	Тема 2. Крещендо, дімінуендо. Принципи показу в жесті. Вправи. Особливості виконання схем складних розмірів з частковим дробленням. Вивчити один твір. (твори на «4» або «6»)	5	9
11	Тема 3. Уповільнення темпу. Засоби організації уповільнення темпу у диригентському жесті. Вправи: для розвитку лівої руки.	5	9
12	Теми 4. Особливості виконання схем складних розмірів у повільному темпі. Вивчити два твори. («6», «9»)	4	10
	Всього по 3 модулю:	19	37
	МОДУЛЬ 4	Денна ф.	Заочна ф.
13	Тема 1. Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні. Вправи. Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента	5	9
14	Тема 2. Крещендо, дімінуендо. Вправи: На координацію рухів; для поступової зміни динаміки. Теоретичний аналіз програмного твору. Диригувати твір по клавiру.	5	9
15	Тема 3. Взаємозв'язок з предметом «Оркестровий клас та диригентська практика». Методи аналізу та засоби читання партитур. Сучасні оркестри та їх диригенти. Типи та види оркестрів. Посадка виконавців. Склад оркестру.	5	9
16	Теми 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори складних розмірів Вправи на дроблення. Сольфеджування мелодій програмних творів.	4	10

	Всього по 4 модулю:	19	37
	МОДУЛЬ 5	Денна ф.	Заочна ф.
17	Тема 1. Функції оркестрової фактури. Вправи: розвиток самостійності рук, незалежність рук.	5	9
18	Тема 2. Раптова зміна динаміки. Засоби їх організації в жесті диригента. Вправи: на координацію рухів; для раптової зміни динаміки. Теоретичний аналіз музичних творів. Сольфеджування мелодій програмних творів. Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.	5	9
19	Тема 3. Схеми тактування мішаних розмірів на «5». Особливості організації «5»-дольної схеми у швидкому та помірному темпах. Вправи: диригування мішаних розмірів. Схеми тактування на «5».	5	9
20	Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «5». Теоретичний та диригентський аналіз програмних творів.	4	10
	Всього по 5 модулю:	19	37
	МОДУЛЬ 6	Денна ф.	Заочна ф.
21	Тема 1. Спілкування диригента з оркестром. Підготовка до практичних занять з оркестром народних інструментів. Підготовка оркестрових партій.	5	9
22	Тема 2. Диригування мішаних розмірів. Схеми тактування на «7». Удосконалення практичних знань та навичок.	5	9
23	Тема 3. Теоретичний та диригентський аналіз музичних творів. Правила виконання оркестрової партитури на фортепіано. Робота диригента над партитурами, які вивчаються на заняттях.	5	9
24	Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «7».	4	10
	Всього по 6 модулю:	19	37
	МОДУЛЬ 7	Денна ф.	Заочна ф.
25	Тема 1. Схеми тактування на «Раз». Вправи на розвиток мануальної техніки: схеми тактування на «раз»; координацію рухів диригента. Диригентська етика. Читання окремих епізодів партитури. Гармонічний аналіз твору. Теоретичний та диригентський аналіз партитури, що вивчається за програмою. Вивчити один твір.	5	10
26	Тема 2. Складання плану проведення репетицій. Робота диригента над партитурою. Підготовка до роботи з оркестром. Практика спілкування студента-диригента з курсовим оркестром.	5	10
27	Тема 3. Складання плану роботи з оркестровим колективом.	5	9
28	Тема 4. Диригувати 2-а різнохарактерних твори, один з яких на «раз». Теоретичний та диригентський аналіз програмного твору.	4	9
	Всього по 7 модулю:	19	38
	МОДУЛЬ 8		
29	Тема 1. Роль диригента у роботі з солістом. Порядок складання плану репетицій над твором, який вивчається з	5	10

	оркестром. Диригентський аналіз партитури, Робота диригента над партитурою. Вивчити музичний твір.		
30	Тема 2. Принципи диригування каденцій. Аналіз партури твору, що вивчається. Складання плану репетиції інструментованого студентом твору.	5	10
31	Тема 3. Принципи диригування речитативу. Включити в програму твір, що має речитатив або каденцію. Вивчити 2 твори	5	9
32	Тема 4. Вивчити 2 твори. Проаналізувати будову творів, виявити диригентські та виконавські труднощі.	4	9
	Всього по 8 модулю:	19	38
		Денна ф.	Заочна ф.
		Денна ф.	Заочна ф.
	Разом годин:	152	298

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Інструменти та обладнання: музичні інструменти, бандури, фортепіано, роялі, метрономи; репетиційна база, бібліотечний фонд, спеціально обладнане приміщення для концертних заходів; бази виконавської практики відповідно до навчальної програми; комп'ютерне та програмне забезпечення, мультимедійні засоби у сфері музичної діяльності.

Аудиторний фонд:

- навчальний корпус
- концертний зал №1
- концертні аудиторії - №33, 55
- класи бандури- № 51
- точки бездротового доступу до мережі інтернет.
- нотна бібліотека, її структура: читальний зал, абонемент навчальної літератури та нотної літератури;
- навчальні плани;
- навчально-методичні комплекси дисциплін.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання LMS Moodle -інтегрованої комп'ютерної системи закладу вищої освіти.

8. Методичні рекомендації

Навчання диригувати – складний і багатогранний процес. На протязі всього курсу навчання студентам бажано займатись у класі диригування з одним викладачем.

Вивчення техніки диригування розвивається шляхом усвідомлення студентом знань і практичних навичок, які повинні стати умінням знаходити диригентські жести для передачі виконавських навичок. Тому необхідно забезпечити систематичне вивчення основних положень теорії диригування, які слід супроводжувати практичними прикладами та вправами до кожного розділу для засвоєння конкретного прийому. Для успішного засвоєння необхідний візуальний показ викладачем прийомів диригування.

Важливе місце у вихованні майбутнього керівника оркестру народних інструментів відіграє підбір репертуару, який впливає на естетичне виховання, культурний розвиток, формування творчого багажу, а також сприяє змісту навчального процесу. Доцільно користуватись музичними зразками творів української та світової класики, обробок українських народних пісень та танців, творів сучасних композиторів, використовувати музику різних жанрів та стилів, оригінальних творів для ансамблів та оркестрів народних інструментів.

ВПРАВИ:

Вправи для розвитку кисті.

- *На звільнення м'язів та суглобів.*
- *На еластичність рухів.*
- *Відпрацювання динамічної шкали. Показ *crescendo* і *diminuendo*. Показ *subito piano*. Показ *subito forte*.*
- *Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні.*
- *Схеми тактування простих розмірів.*
- *Особливості виконання складних розмірів.*
- *Схеми тактування мішаних розмірів.*
- *Перемінний розмір.*
- *Схема тактування на «раз».*
- *Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента.*

Схеми тактування простих розмірів.

Орієнтовний перелік музичних творів для вивчення матеріалу:

- Український народний танець «Гопак»; (2/4)
- Різоль М. Обробка української народної пісні «Ой ходила дівчина бережком»: (2/4)
- Мясков К. «Лірична танцювальна». (2/4)
- Українська народна пісня «Стоїть гора висока»; (3/4)
- Моцарт В. «Менует»; (3/4)
- Гайдн Й. «Менует»; (3/4)
- Альбіноні Т. «Адажіо»; (3/4).

Схеми тактування складних розмірів.

Орієнтовний перелік музичних творів для вивчення матеріалу:

- Кніппнер П. «Полюшко-поле» (4/4);
- Амбреу І. «Тіко-тіко» (С);
- Полянський А. «Квітковий травень» (С);
- Дж. Бізе. Увертюра до опери «Кармен» (С);
- Різоль М. обр. Укр.. нар. пісні «Ой, чого, ти дубе» (4/4);
- Різоль М. обр. Укр.. нар. пісні «Йшли воли із діброви» (4/4);
- Свірідов Г. «Марш» до драми «Заметіль» (4/4);
- Калачевський М. «Баркарола» (6/8);
- Сен-Санс К. «Либідь» (6/4);
- Дворжак М. «Мелодія» (6/8);
- Свірідов Г. «Пастораль» (6/8);

- Лобко М. «Пісня про Україну» (12/8, 9/8, 6/8, 4/4);
- П. де Сенневіль «Польові квіти» (6/8, 9/8);
- Є. Дога «Вальс» з кінофільму «Мій ніжний та лагідний звір» (12/8).

Схеми тактування мішаних розмірів.

Орієнтовний перелік музичних творів для вивчення матеріалу:

- Калінніков М. «Сумна пісня» (5/4);
- Обр. М. Різоля «Ах, ты душечка» (5/4);
- Лятошинський Б. обр. Укр. нар. пісні «Ой, у полі три криниченьки» (7/4; 4/4; 3/4).

Перемінний розмір.

Орієнтовний перелік музичних творів для вивчення матеріалу:

- Фібіх З. «Поема»; (3/4, 6/8, 12/8)
- Лобко М. «Пісня про Україну»; (12/8, 9/8, 6/8, 4/4)
- Обробка Лятошинського Б. «Ой, у полі три криниченьки» (7/4; 4/4, 3/4)
- Скорик М. «Мелодія» (4 /4, 3/4)

Схема тактування «на раз»

Орієнтовний перелік музичних творів для вивчення матеріалу:

- Свірідов Г. «Вальс» за драмою А. Пушкіна «Заметіль» («на раз»);
- Гапон М. Вальс «Обірвані струни» («на раз»);
- Мясков К. «Вальс» («на раз»);
- Обр. Лушнікова О. «Яблучко» (2/4 «на раз»);
- Циганський танок (2/4, «на раз»);
- Кальман І. «Галоп» з оперети «Орфей в пеклі» (2/4 «на раз»).

Студент-випускник, завершуючи курс з дисципліни «Диригування та читання партитур» повинен мати такі навички:

- володіння технікою диригування в обсязі, передбаченому програмою;
- вміння самостійно осмислити партитуру;
- уміння спланувати репетиційну роботу в оркестрі;
- здійснення свого задуму на високому професійному рівні.

8.1 Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи.

Самостійна робота є важливим елементом всієї системи підготовки у вищому навчальному закладі будь-якої форми навчання і сприяє кращому засвоєнню та ефективному опануванню навчального матеріалу. Проводиться з метою отримання нових знань, їх закріплення, розширення та поглиблення є складником його навчання. Викладач допомагає відпрацювати музичний матеріал, дає конкретні вказівки щодо обсягів, напрямів самостійної роботи.

Методика викладання індивідуальних дисциплін базується на принципах наочності, свідомого та глибокого засвоєння знань, систематичності навчання, доступності матеріалу, який вивчається.

Кожне окреме заняття є частиною загальної методичної лінії.

Мета і завдання самостійної роботи

- Поглиблення і уточнення знань, здобутих під час аудиторних занять.
- Вироблення практичних навичок.
- Розвиток здібностей, необхідних у подальшій фаховій діяльності.
- Систематизація знань, та розуміння її місця у системі фахових знань.

Вимоги до написання реферату

1. Скласти план реферата, який буде мати три основні розділи:
 - Вступ.
 - Основна частина.
 - Висновки.
2. Бажано, щоб реферат був надрукованим на комп'ютері. Обсяг сторінок – 10 – 15.
3. Реферат повинен бути надрукований на українській мові.
4. Використана література.

Вимоги до усної відповіді:

Під час роботи над матеріалами у підготовці до усної відповіді, студенти повинні грамотно підібрати необхідну літературу, пропрацювати її та записати у конспект з дисципліни «Диригування та читання партитур» тези, якими будуть користуватись під час відповіді. Відповіді на задані теми повинні бути повними, з наведеними прикладами.

Усна відповідь передбачає різні рівні засвоєння матеріалу курсу дисципліни «Диригування та читання партитур»:

4. Репродуктивний рівень – вміння передати, відтворити те, що вивчено.
5. Дієвий рівень – вміння застосувати отримані знання щодо рішення типових задач дисципліни.
6. Творчий рівень – вміння застосувати знання щодо інноваційних рішень та вирішення творчих задач.

Студентам необхідно систематично працювати над розвитком техніки, виконувати вправи, самостійно опрацьовувати теоретичний і практичний матеріали для підвищення майстерності.

Вправи:

- На звільнення м'язів та суглобів.
- На еластичність рухів.
- Для розвитку лівої руки.
- Відпрацювання динамічної шкали.
- Показ *crescendo* і *diminuendo*.
- Показ *subito piano*
- Показ *subito forte*.
- Штрихи, види штрихів, показ їх у диригуванні

- Вправи для показу уповільнення темпу.
- Особливості виконання простих, складних, мішаних розмірів.
- Фермата, види фермат. Засоби їх організації в жесті диригента.

Відтворення ритму в диригентських схемах.

Дієвий рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Завдання для самостійної роботи:

1. Метр, види метрів.
2. Розмір, види розмірів.
3. Відтворення метричних схем.
4. Типи рухів рук.
5. Проаналізувати твори за програмою, їх метроритмічні малюнки.
6. Простукати ритмові малюнки.

Сольфеджування мелодій програмних творів.

Дієвий рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Завдання для самостійної роботи:

- Вміння диригента сольфеджувати мелодії;
- Значення дисципліни «Сольфеджіо» для підготовки диригента;
- Вміння сольфеджувати з аркушу.

Гармонічний аналіз твору.

Дієвий рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Завдання для самостійної роботи:

- Значення гармонічного аналізу для розкриття художнього образу твору;
- Виявлення гармонічної основи твору;
- Ладотональні співвідношення.

Складання перспективного плану.

Завдання для самостійної роботи:

- Технічні, художні і виховні завдання, які будуть відбуватись при вивченні даного твору;
- Кількість репетицій, необхідних для вивчення твору, з урахуванням технічних і художньо-виконавських можливостей оркестру;
 - Послідовність вивчення складових частин твору.

При роботі з оркестром обов'язково необхідні знання з усього спеціального циклу.

Складання конкретного плану.

Завдання для самостійної роботи:

На основі перспективного плану складаються конкретні плани на кожну репетицію, який включає в себе:

- дату проведення репетиції;
- завдання репетиції;
- послідовність роботи з оркестром.

Після кожної репетиції підсумовується виконана робота, виконавцям надається завдання для самостійної роботи. Після аналізу репетиції складається план наступної репетиції.

Слід пам'ятати, що вивчаючи партитуру необхідно не тільки вивчати текст, а також вона повинна бути почута внутрішнім слухом, організовуватися у свідомості диригента у живих образах.

Теоретичний та диригентський аналіз партитури творів, які вивчаються за програмою.

Репродуктивний рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Записати у конспект анотації на твори, які вивчатимуться.

Завдання для самостійної роботи:

Теоретичний аналіз творів

7. Що означає теоретичний аналіз музичного твору?
8. Значення дисципліни «Музична література» для теоретичного аналізу твору;
9. Як визначити тональність твору?
10. Значення дисципліни «Аналіз музичних творів» для теоретичного аналізу твору;
11. Будова фраз, періодів, частин твору.

диригентський аналіз творів

12. Види ауфтактів;
13. Показ вступів;
14. Амплітуда диригентського руху ;
15. Відчуття в диригування;
16. Відпрацювання диригентських труднощів - ансамбль, динаміку, штрихи , темпу.

Робота над партитурою.

Дієвий рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Завдання для самостійної роботи:

- Знайомство з партитурою;
- Теоретичний аналіз партитури;
- Взаємодія всіх засобів виразності;
- Будова твору;
- Аналіз мелодичної лінії;
- Аналіз по горизонталі та по вертикалі музичного твору;
- Гармонічний аналіз твору;
- Динаміка, ритм, агогіка, фактура, аплікатура;
- Робота диригента над змістом, характером художнього образу.

Підготовка до роботи з оркестром.

Дієвий рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Завдання для самостійної роботи:

- Робота диригента над партитурою;
- План роботи з колективом;

- Коректування оркестрових партій;
- Значення динамічних знаків;
- Штрихове виконання;
- Аплікатура складних пасажів;
- Значення ладотональних співвідношень;
- Дотримання техніки безпеки.

Підготовка диригента до репетицій з оркестром.

Завдання для самостійної роботи:

- зробити теоретичний аналіз твору;
- зробити диригентський аналіз твору;
- підготувати партії;
- проаналізувати динаміку та динамічні відтінки;
- проаналізувати темпові зміни у творах;
- перевірити наявність партій;
- перевірити вірність написаних партій у порівнянні з партитурою;
- перевірити, щоб у партіях виписано темп, динаміка, зміни темпу, динамічних відтінків;
- перевірити поставлені цифри, паузи, нюанси.

Порядок складання плану репетицій над твором, який вивчається з оркестром.

Дієвий рівень засвоєння матеріалу дисципліни.

Завдання для самостійної роботи:

- Складання перспективного та конкретного плану;
- Гра твору з початку до кінця;
- Робота над окремими частинами, деталями твору;
- Виконання твору в цілому.

Історичні відомості про виникнення диригування. Видатні диригенти сучасності.

Реферат.

- Виникнення диригування;
- Різновидність диригування;
- Становлення диригування;
- Видатні диригенти сучасності (диригенти народних, симфонічних оркестрів).

Зв'язок дисципліни «Диригування та читання оркестрових партитур» з іншими дисциплінами спеціального циклу.

Усна відповідь. Репродуктивний рівень засвоєння матеріалу.

- Визначення базових дисциплін, необхідних для вивчення диригування;
- Спеціальні дисципліни, які пов'язані з предметом «Диригування та читання партитур»;
- Дисципліни, які необхідні для читання оркестрових (ансамблевих) партитур;
- Дисципліни, які необхідні для загального, фізичного розвитку диригента.

Якості диригента оркестрового колективу.

Усна відповідь. Репродуктивний рівень засвоєння матеріалу.

- Хто такий диригент?
- Музичні дані диригента;
- Якості диригента;
- Володіння комплексом теоретичних дисциплін;
- Значення дисципліни «Інструментознавство та інструментовка»;
- Значення дисципліни «Аналіз музичних творів»;
- Виконавець на музичному інструменті;
- Значення знання інструменту фортепіано для диригента;
- Вивчення дисципліни «Музична література»;
- Складність професії диригента.

Темпи, ознайомлення з основними видами темпів.

- Темп. Види темпів.
- Основні види темпів.
- Швидким темпам краще всього відповідають маленькі рухи.
- Повільні темпам відповідають – великі замаху.
- Відпрацювання основних видів темпів на різних видах розмірах.

Відомості про виникнення ансамблів народних інструментів. Сучасні ансамблі народних інструментів.

Реферат.

- Визначення слова «ансамбль»;
- Види ансамблів;
- Відомі ансамблеві колективи на Україні, їх керівники.

Взаємозв'язок з предметом «Оркестровий клас та диригентська практика».

Усна доповідь

Завдання для самостійної роботи:

- Диригент і оркестр.
- Значення дисципліни «Оркестровий клас» для розвитку диригентських здібностей студента.
- Форми роботи з оркестром.
- Методи роботи з оркестром.

Диригентська етика.

Усна доповідь

Завдання для самостійної роботи:

- Етика.
- Етичне виховання.
- Значення етичного виховання в роботі музичного колективу.
- Роль та місце музики, яку виконує ансамбль народних інструментів у виховному процесі.
- Питання дисципліни.

Підбір репертуару, як форма естетичного виховання.

Усна доповідь

Завдання для самостійної роботи:

- Естетичне виховання. Визначення слова «естетика».
- Концертний репертуар та його значення в музично-естетичному вихованні слухачів та учасників колективу
- Пасивне виховання
- Активне виховання
- Вимоги до репертуару
- Вивчення музичних творів, їх виконання перед слухачами.

Рекомендовані джерела інформації

1. **Біляєва Н. В.** Диригентський жест: знак, символ, смисл // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. – 2018, вип. 48, с. 25–36.
2. **Гамкало І.Д.** Диригентське мистецтво // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. Т. 7. URL: <https://esu.com.ua/article-24362> (дата перегляду: 03.02.2022)
3. **Доронюк В.** Методика викладання диригування / В. Доронюк. – Івано-Франківськ, 2005. – С. 32–42.
4. **Стукаленко З.М.** Основи оркестрового диригування. Навчально-методичний посібник. – Кропивницький, 2017. – 138с.
5. **Юцевич Ю.Є.** Музика. Словник-довідник / Юрій Євгенович Юцевич. - Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 2003. – 275 с.

6. Рекомендований навчально-виконавський репертуар

Орієнтовний перелік музичних творів для вивчення матеріалу:

Схеми тактування простих розмірів.

- Український народний танець «Гопак»; (2/4)
- Різоль М. Обробка української народної пісні «Ой ходила дівчина бережком»: (2/4)
- Мясков К. «Лірична танцювальна». (2/4)
- Українська народна пісня «Стоїть гора висока»; (3/4)
- Моцарт В. «Менует»; (3/4)
- Гайдн Й. «Менует»;(3/4)
- Альбіноні Т. «Адажіо»; (3/4).

Схеми тактування складних розмірів.

- Амбреу І. «Тіко-тіко» (С);
- Полянський А. «Квітковий травень» (С);
- Дж. Бізе. Увертюра до опери «Кармен» (С) ;
- Різоль М. обр. Укр.. нар. пісні «Ой, чого, ти дубе» (4/4);
- Різоль М. обр. Укр.. нар. пісні «Йшли воли із діброви» (4/4);
- Калачевський М. «Баркарола» (6/8);
- Сен-Санс К. «Либідь» (6/4);
- Лобко М. «Пісня про Україну» (12/8, 9/8, 6/8, 4/4);
- П. де Сенневіль «Польові квіти» (6/8, 9/8);
- Є. Дога «Вальс» з кінофільму «Мій ніжний та лагідний звір» (12/8).

Схеми тактування мішаних розмірів.

- Калінніков М. «Сумна пісня» (5/4);
- Обр. М. Різоль «Ах, ты душечка» (5/4);
- Лятошинський Б. обр. Укр. нар. пісні «Ой, у полі три криниченьки» (7/4; 4/4; 3/4).

Перемінний розмір.

- Фібіх З. «Поема»; (3/4, 6/8, 12/8)
- Лобко М. «Пісня про Україну»; (12/8, 9/8, 6/8, 4/4)
- Обробка Лятошинського Б. «Ой, у полі три криниченьки» (7/4; 4/4, 3/4)
- Скорик М. «Мелодія» (4 /4, 3/4)

Схема тактування «на раз»

- Гапон М. Вальс «Обірвані струни» («на раз»);
- Мясков К. «Вальс» («на раз»);
- Циганський танок (2/4, «на раз»);
- Кальман І. «Галоп» з оперети «Орфей в пеклі» (2/4 «на раз»).

Дроблення на «два», «три» в схемах тактування на «4, 3, 2».

- М. Скорик «Мелодія»;
- А. Філіппенко Сюїта з кінофільму «Варвара краса – довга коса». Фінал.
- М. Лисенко «Елегія»;
- Х. В. Глюк «Мелодія»;
- І. Марченко «Прелюд».

Акцент. Синкопа.

- Циганський танок.
- Фібіх З. «Поема».
- Лобко М. «Пісня про Україну».
- Різолі М. обр. Укр. нар. пісні «Ой, чого, ти дубе».
- Дж. Бізе. Увертюра до опери «Кармен».

Робота з солістом.

- Е.Гріг. Концерт №1 для фортепіано з оркестром.
- Верді Дж. «Застольна» з опери «Травіата».
- Тітов С. «Інтермеццо».
- Михайличенко Г. «Сповідь».
- Гулак-Артемівський С. Дует Оксани і Андрія з опери «Запорожець за Дунаєм».
- Гулак-Артемівський С. Дует Одарки і Карася з опери «Запорожець за Дунаєм».
- Гулак-Артемівський С. Арія Одарки з опери «Запорожець за Дунаєм».
- Гулак-Артемівський С. Арія Карася з опери «Запорожець за Дунаєм».

Каденція. Речитатив.

- Слінченко В. «Пісня і танець».
- Альбіноні Т. «Adagio».
- Родрігес Х. Концерт для гітари з оркестром II частина «Аранхуес».

- Будашкін М. «Концерт для домри з оркестром».
- Мясков К. «Фантазія для бандури з оркестром»
- Гулак-Артемівський С. Арія султана з опери «Запорожець за Дунаєм».

Рекомендований навчально-виконавський репертуар

1. А.Альбеніс. Кордова.
2. А.Андрєєв. Світить місяць.
3. А.Асаф'єв. Танець басків.
4. А.Кос-Анатольський. Коломийка.
5. Л.Петров. Вальс з кінофільму «Стережись автомобіля».
6. А.Петров. Увертюра з кінофільму «Приборкання вогню».
7. А.Скулте. Арієтта.
8. А.Філіпенко. «Девіца краса, длинная коса». Сюїта.
9. А.Хачатурян. Вальс з кінофільму «Маскарад».
10. А.Хачатурян. Сцена з балету «Спартак».
11. Л.Хачатурян. Танець Егіни і Вакханалія з балету «Спартак».
12. А.Штогаренко. Прелюдія з «Молодіжної сюїти».
13. В.Андрєєв. Полоеез. Вальси.
14. В.Гаврилін. Марш. Прогулянка.
15. В.Глебов. Білоруський сувенір. Танець.
16. В.Дікусаров. Прелюд.
17. В.Дмитрієв. Російське інтермеццо.
18. В.Дмитрієв. Стара карусель.
19. В.Журбін. Бурлеска.
20. В.Тольба. Сюїта з музики до опери Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм».
21. Г.Деліб. Піщікато.
23. Г.Хласні. Іспанський танець.
24. Г.Шендер'єв. Думка.
25. Д.Белліні. Увертюра до опери «Норма».
27. Ж.Бізе- Р.Щедрін. Кармен-Сюїта.
28. Ж.Бізе. Арлезіанка. Пастораль.
29. Ж.Бізе. Інтермеццо. («Арлезіанка»).
30. І.Марченко. Кармелюк. Поема.
31. Й.Брамс. Венгерські танці № 1,2.
32. Й.Брамс. Симфонії № 3,4.
33. Й.-С.Бах. Скерцо.
35. Калинка. Російська народна пісня. Обр. В.Городовської.
36. Л.Бетховен. Егмонт. Коріолан.
38. М.Вербицький. Увертюри-симфонії
40. М.Лисенко. Елегія. Враження від радісного дня. Вальс.
41. М.Лисенко. Увертюра. Козачок. Засвіт встали козаченьки. Арія Андрія. з опери «Тарас Бульба».
44. М.Скорик. Арія з «Партити № 5».
45. М.Скорик. Варіації на народні теми. Танець.

46. М.Скорик. Фінал з «Партити № 5».
47. О. Ільченко. Фантазія на теми М. Лисенка.
49. О.Білошинський. Хмари Гренади.
52. О.Холмінов. Думка.
53. П.Куліков. Бариня.
57. Розпрягайте, хлопці, коней. Українська народна пісня. Обр. В. Новикова.
63. Ф.Ліст. Марш Ракоці.
64. Ф.Шуберт. Незакінчена симфонія.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

www.nbu.gov.ua – веб-сайт Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (м. Київ)

www.4uth.gov.ua – веб-сайт Державної бібліотеки України для юнацтва

www.chl.kiev.ua – веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей

<http://old.dnpb.gov.ua> – веб-сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

<http://ukrnotes.in.ua/poshuk.php> - ноти та біографії українських композиторів

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни ОК 15

1. Робоча програма перезатверджена на засіданні кафедри у 2022 / 2023 н.р.

Зі змінами:

- з репертуарного списку робочої програми видалені твори композиторів держави агресора.
- змінено код дисципліни згідно плану та Матриці відповідності програмних компетентностей освітньої програми «Інструментальне виконавство (за видами)» 22/23 - ОК 15.
- Відповідно до освітньої програми «Інструментальне виконавство (за видами)», що була рік на громадському обговоренні оновлено порядок тем.

протокол №_1 від «29» серпня 2022 р.

Зав. кафедрою Ясько О.А.

(Прізвище ініціали)

(підпис)